

Obiteljski nadimci u Držimurcu i Strelcu: motivacija, tvorba i pragmatika

Carović, Ines; Novak, Kristian

Source / Izvornik: **Folia onomastica Croatica, 2017, 25, 53 - 73**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.21857/ydkx2c3dq9>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:163930>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)



INES CAROVIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za fonetiku

Ulica Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

icarovic@ffzg.hr

KRISTIAN NOVAK

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Odsjek za kroatistiku

Sveučilišna avenija 4, HR-51000 Rijeka

knovak2@ffri.hr

OBITELJSKI NADIMCI U DRŽIMURCU I STRELCU: MOTIVACIJA, TVORBA I PRAGMATIKA

U radu će se analizirati obiteljski nadimci iz Držimurca i Strelca, dvaju međimurskih naselja u Općini Mala Subotica. U tim je naseljima kategorija obiteljskoga nadimka vrlo živa u uporabi i tvorbi novih pojava. Osim jezičnih informacija i dijalektnih podataka koji se dobivaju iz korpusa izvornih oblika obiteljskih nadimaka, iz njihove se motivacije mogu iščitati i izvanjezične značajke toga kraja. Jedan je od ciljeva rada upotpunjavanje međimurskoga antroponimikona, a drugi primjena etičkih načela na onomastička istraživanja (pokazati da se za istraživanje važne informacije ne gube ako se rezultati prikazuju bez etički prijepornih podataka).

1. Uvod

Istraživanjem međimurskih obiteljskih nadimaka bavile su se Anđela Frančić (1993a, 1993b, 1994)¹ i Ines Virč (2008)². Dosadašnja istraživanja nisu obuhvatila obiteljske nadimke Držimurca i Strelca, pa će oni biti predmetom ovoga rada.

Držimurec i Strelec smješteni su na jugoistoku središnjega dijela Međimurske županije te pripadaju Općini Mala Subotica i Župi Mala Subotica. Naselja su

¹ A. Frančić istražila je obiteljske nadimke u ovim međimurskim naseljima: Dekanovec, Donja Dubrava, Donji Mihaljevec, Donji Vidovec, Draškovec, Gornji Mihaljevec, Goričan, Grkavešćak, Hemuševac, Kotoriba, Mala Subotica, Prelog, Preseka, Savska Ves, Sveta Marija, Sveti Juraj u Trnju i Žiškovec.

² I. Virč istražila je obiteljske nadimke u Zasadbregu.

fizički spojena – ne postoji oznaka za početak, odnosno završetak svakoga od njih već je na zapadnome ulazu oznaka Strelec-Držimurec, a s istočne strane Držimurec-Strelec.³ U ovome će se istraživanju zajedno analizirati obiteljski nadimci obaju naselja da ne bi kojim slučajem rad unio razdor među mještane. Još jedan argument za zajedničku analizu jesu i informanti koji su sudjelovali u provedenoj terenskom istraživanju, a davali su informacije o obiteljskim nadimcima obaju naselja⁴.

Držimurec se prvi put spominje 1366. godine kao *Deserneh* (*Dezső* 1897: 48), a u vrijeme pojačane mađarizacije nasilno mu je nadjeveno mađarizirano ime *Dezsérlaka* (tvoreno od osobnoga imena *Dezsér* ‘Dezider’ i tipične mađarske završne ojkonijske sastavnice *lak(a)* ‘selo, naselje’). Spomen Strelca pratimo od 1379. godine, kada je zapisan u liku *Sztrelec*. Naselje je dobilo ime po strijelcima koji su čuvali granicu posjeda Arpadovića prema susjednim štajerskim vlastodržcima (Mihaljević i sur. 1997: 177). Mađari su ga preimenovali u *Muralövő* (prvi je dio ojkonijske složenice ime rijeke, a drugi dolazi od mađarske riječi *lövész* ‘strijelac’). Podatci o domaćinstvima i njihovim predstavnicima za oba naselja mogu se pratiti od kanonske vizitacije 1660. godine, a pregledno su prikazani u monografiji *Općina i župa Mala Subotica* (Mihaljević i sur. 1997: 177–182). U tablici 1 donose se brojčani podatci o broju stanovnika prema popisima u navedenim godinama.

| | | | | | | | | |
|-----------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| | 1857. | 1880. | 1900. | 1921. | 1948. | 1961. | 1971. | 1981. |
| Držimurec | 371 | 440 | 546 | 750 | 851 | 759 | 706 | 728 |
| Strelec | 150 | 167 | 204 | 288 | 346 | 312 | 308 | 325 |
| | 1991. | 2001. | 2011. | | | | | |
| Držimurec | 793 | 946 | 388 | | | | | |
| Strelec | 341 | 317 | 296 | | | | | |

Tablica 1. Broj stanovnika Držimurca i Strelca u odabranim godinama između 1857. i 2011. (DZS, 2014; UDU, 2014)

U svaki popis stanovništva do 2011. godine broju stanovnika Držimurca dodani su stanovnici Piškorovca – to se romsko naselje nije vodilo kao samostalno naselje (svi su Romi iz Piškorovca službeno imali prebivalište na adresi Držimurec 1). Tek u popisu 2011. stanovnici Piškorovca prikazani su odvojeno, što je razlogom osjetnoga smanjenja broja stanovnika Držimurca u tome popisu. Iz podata-

³ Pripovijeda se da je ploča s imenima Držimurec-Strelec, postavljena sa zapadne strane, bila srušena svaki put kad bi ju djelatnici Međimurskih cesta postavili jer su na njoj imena naselja bila pisana obrnutim redoslijedom.

⁴ Svim informantima koji su sudjelovali u istraživanju, a željeli su ostati anonimni, odsrca zahvaljujemo na trudu, strpljenju, razgovoru i vrijednim podatcima o antroponimijskim značajkama Držimurca i Strelca.

ka za Strelec vidljivo je da se broj stanovnika povećavao do 1991., a otada polako opada. Može se pretpostaviti da je slično bilo i u Držimurcu. Podatci o broju stanovnika 2011. relevantni su za ovaj rad jer će se staviti u suodnos s brojem zabilježenih obiteljskih nadimaka. Za naše su istraživanje važni i podatci o broju kućanstava – 2011. u Držimurcu ih je bilo 117, a u Strelcu 89 (*Povijest Općine Mala Subotica* 2014).

2. Obiteljski nadimci

A. Frančić (1994) popisala je različite termine⁵ koji se rabe za neslužbenu onimijsku kategoriju za koju se danas u hrvatskoj onomastičkoj literaturi ustalio termin *obiteljski nadimak*. Pošavši od stanja u međimurskoj onimiji, obiteljski nadimak definira kao »antropnimsko-toponimsku kategoriju pluralne forme vezanu isključivo uz neslužbenu komunikaciju u seoskoj sredini« (Frančić 1994: 66). J. Horvat (2012: 64–65) navodi termine koji su zabilježeni u različitim kajkavskim govorima: npr. »špicanamet (Čučerje), *nadimak*, *prikrpa* (Turopolje), *prišvarek* (Sv. Ivan Zelina, Samobor, Gradna), *pricvarek*, *špicnamlin* (Sv. Ivan Zelina), *špicnamen* (Psarjevo, Resnik), *prikljuk* (Samobor, Gradna)«. U govoru Držimurca i Strelca ne postoji ovjeren termin za kategoriju obiteljskoga nadimka – informanti ju najčešće opisno definiraju: »*Tak im govorijo, od naviek ih si tak zovejo.*« ili »*Tuo im je cuon.*« (od njem. *Zuname*).

U hrvatskoj se onomastičkoj literaturi sreću dva stajališta o tome što ulazi u inventar obiteljskih nadimaka. A. Frančić (1994) sve nadimke kojima se imenuje obitelj ili dio obitelji (a kadšto i opustjelo seosko imanje) smatra obiteljskim nadimcima te ih dijeli na neprave i prave. Pod nepravima razumijeva one koji se izvode iz prezimena nositelja obiteljskoga nadimka (npr. Šafarić > *Šafaričovi*, Hranjec > *Hruojncovi*, Kobra > *Koborini*)⁶. Prave obiteljske nadimke dijeli od nepravih upravo po vrsnoj razlici fonološkoga oblika osnove koja treba biti različita od prezimena obitelji koja nosi taj nadimak. Bjelanović (1979) obiteljskim nadimcima smatra samo one koje Frančić naziva *pravi*, a ostale drži varijantama prezi-

⁵ Riječ je o terminima *nadimak*, *ime po kući*, *obiteljski nadimak u službi prezimena ili neslužbeno prezime*, *porodični nadimak*, *porodično (neslužbeno) prezime*, *sekundarno ili drugo prezime* (Frančić 1994: 34).

⁶ Obiteljski se nadimci bilježe pomoću široke transkripcije (koja je manje precizna od uske te se zapisuju samo glavna svojstva izgovora). U govoru Držimurca i Strelca dvije su palatalne afrikate uobičajene kajkavske (srednje) realizacije (*č* i *ž*) – bilježimo ih kao *č* (bezvučna) i *đ* (zvučna). Diftongi se bilježe dvoslovom, a da se slogovnost proteže na oba člana, označeno je lućcem ispod njih (npr. *uo*). U govoru je deset monofonjskih vokala. Uz prednji zatvoreni vokal *i*, prednji srednje otvoreni *e*, srednji otvoreni *a*, stražnji srednje otvoreni *o* i stražnji zatvoreni *u*, u vokalnome inventaru postoje i vokali koje se bilježe posebnim znakovima: poluzatvoreni stražnji vokal *o* (*o*), poluzatvoreni prednji *e* (*e*), poluotvoreni *e* (*ε*), poluotvoreni *o* (*o*) te blago otvoreniji prednji zatvoren vokal *i* (*i*). Mjesto naglaska označeno je masno otisnutim silabemom.

mena. Budući da je terensko istraživanje i analiza prikupljene nadimačke građe pokazala da informanti zaista imenuju svako kućanstvo, odnosno obitelj koja u njemu živi, posebnim onimijskim oznakama (neke obitelji imaju dvije i više njih), u ovome će se radu pod obiteljskim nadimcima razumijevati i *pravi* i *nepravi*, ali će se motivacijsko-tvorbenom analizom obuhvatiti samo pravi obiteljski nadimci.

3. Problemi s etičnošću istraživanja

3.1. Informanti

Tijekom polustrukturiranoga intervjua informanti su izbjegavali spominjati neke obiteljske nadimke, a kad su ispitivači ciljano pitali o njima, iznenadili su se, neki pocrvenjeli i zamolili da ih se ne spominje kao izvor informacija. Za neke su obiteljske nadimke rekli da *ih tak drugi zovejo, ali oni štere tak zovejo tuo ne znajo*. Takvi su nadimci npr. *Cigjjoŷj, Dučjjoŷj, Lelekoŷj, Hrđafkinj, Paljkučinj, Udjjoŷj, Žmerinj*. Većina je informanata tražila da ih se u radu ne navede imenom i prezimenom, čak ni radi zahvale na doprinosu istraživanju.

3.2. Nositelji obiteljskih nadimaka

Etičnost se istraživanja može dovesti u pitanje u onomastičkim radovima u kojima se navode službena prezimena uz obiteljske nadimke te je mogućnost identifikacije obitelji gotovo stopostotna. Jedna od mogućnosti otkrivanja identiteta denotata jest i redosljed obiteljskih nadimaka ako je popis napravljen prema prostornoj sastavnici „kuća po kuća”. U ovome istraživanju nema popisa obiteljskih nadimaka sa službenim prezimenima, a za nadimke kojima je osnova motivirana prezimenom koje nema fonetsko-fonološku sličnost s obiteljskim nadimkom (tj. za prave obiteljske nadimke), autori jamče za istinitost podataka.

Pejorativnost nekih obiteljskih nadimaka razumljiv je argument za povredu etičnosti u istraživanju ako se nositelji mogu lako identificirati. Za neke se obiteljske nadimke na osnovi samoga nadimačkog lika ne može pretpostaviti da će koga uvrijediti, ali njihovi nositelji ne žele da se oni šire izvan komunikacijske sredine u kojoj (još uvijek) žive. Takvi su nadimci u ovome istraživanju na prvi pogled sasvim obični, motivirani prezimenom ili zanimanjem, npr. *Hrjlljoŷj, Hruojncovoŷj, Krčmarękoŷj, Huozmecovoŷj, Magdalenjčovoŷj, Bajzarovoŷj*. Iz pragmatike i korištenja tih obiteljskih nadimaka može se zaključiti o razlozima koji njihovim nositeljima imaju negativan predznak, a imenovateljima uopće nemaju takvoga predznaka. Većinom je to nadimak koji je ostao od pradjeda, djeda ili bake koji su očito u zajednici imali važan status te je po njima čitava obitelj dobila nadimak, a sada taj nadimak obitelji s novim kućegospodarom (sinom, zetom) zapravo znači da on nije dostigao takav status u društvu koji bi mu omogućio da

se obitelj po njemu imenuje.⁷ U radu se pokušalo udovoljiti zahtjevu za etičnošću istraživanja tako da se izbjeglo navođenje osobnoga imena i prezimena informanata (jer su tako tražili), ali i prezimena uz obiteljski nadimak zbog moguće identifikacije nositelja obiteljskoga nadimka. Antroponomastička su istraživanja vrlo specifična te bi se u njima trebalo pridržavati europske odredbe o etici u istraživanjima s ljudima (An EU Code of Ethics for SSH Research). Problematika etičnosti u antroponomastici obrađena je u zasebnome radu napisanom kao priprema za ovo istraživanje (Carović i Novak 2014).

3.3. Iskaz informanata i objašnjenja motivacije obiteljskih nadimaka

U analizi motivacije obiteljskih nadimaka istraživači imaju vrlo odgovornu etičku ulogu – mogu birati između prenošenja doslovnih pejorativnih objašnjenja (koja mogu biti vrlo uvredljiva za nositelja obiteljskoga nadimka ako se on u njemu prepozna) ili eufemizirati i preoblikovati odgovor informanata u etičniji iskaz (iako treba napomenuti da se pejorativnost ne može potpuno i uvijek izostaviti). U ovome smo se istraživanju odlučili za potonji postupak.

4. Semantički aspekt analize obiteljskih nadimaka

Pri istraživanju je onima gotovo neizostavna motivacijska analiza te se u obzir nužno uzima i semantički aspekt imenovanja. Iako se uobičava tvrditi da imena nemaju značenja, neosporno je da je upravo doimensko značenje motiviralo nastanak mnogih imena (Dobrić 2010). Brojna su imena nastala metaforizacijom – prijenosom semantičke i konceptualne strukture (jakost, stabilnost) iz jedne konceptualne domene u drugu domenu (npr. *višnja* pripada konceptualnoj domeni biljnoga svijeta, a prenosi se u konceptualnu domenu čovjeka > osobno ime *Višnja*). Dobrić (2010) zaključuje da je metafora najčešći izvor motivacija sa stajališta kognitivne lingvistike i osnovni oblik ljudske konceptualizacije. Dokaz da je metafora imala najveći utjecaj u kreiranju ljudskih imena jest činjenica da se lingvisti (uglavnom) slažu da imena nemaju značenje, ali služe kao označitelji kada postanu neaktivna (Anderson 2007) i gube sve elemente uporabe kada su institucionalizirana. Opće se imenice smatraju nemotiviranim jedinicama, dok se imena smatraju identifikacijskim oznakama (Ullmann 1962). Dobrić (2010) predlaže nekoliko metaforičkih strategija imenovanja u analizi motiviranosti: okruženje je osoba, biljka je osoba, životinja je osoba i simbolički je objekt osoba.

Jäkel (1999) napominje da se osim genealoških i službenih obrazaca imenovanja, imenovatelji služe i metonimijskim strategijama imenovanja, što se može pri-

⁷ U prikupljanju obiteljskih nadimaka zabilježena je ova zgoda: unuk se javlja na telefon, a pozivatelj (koji zna da se obitelj preziva *Horvat*, ali rabi obiteljski nadimak) s druge strane pita: »*Sam dobiv ston Magdalenjč?*« Unuk odgovara negativno i poklapa slušalicu.

mijeniti i na nadijevanje obiteljskih nadimaka. U tome kontekstu spominje prezimena koja se temelje na nazivima iz biljnoga i životinjskoga svijeta te na konkretnim i apstraktnim entitetima. Isti autor nabroja neke metonimijske strategije u imenovanju (alati koji su vrlo važni ljudima, istaknuta karakteristika osobe i to pomoću postupka sinegdohe ili hiperbole, ime vezano uz neko mjesto) te ističe da je svaku motiviranost moguće detektirati, samo treba jasno definirati koja je metonimija posrijedi. Za razliku od metafore (koja ima funkciju objašnjavanja), metonimija ima referencijalnu funkciju jer je jedan znak upotrijebljen umjesto drugoga (Lakoff i Johnson 1980).

U ovome se radu motiviranost obiteljskih nadimaka analizira prema semantičkome aspektu imenovanja (osobno ime, nadimak, zanimanje, etnik), ali i strategiji imenovanja motivacijom prostornoga i vremenskoga odnosa nositelja obiteljskoga nadimka prema prezimenu prema kojemu je taj obiteljski nadimak nastao.

5. Pragmatika držimurskih i strelskih obiteljskih nadimaka

Obiteljski se nadimci u Držimurcu i Strelcu rabe isključivo u neslužbenoj komunikaciji. Za preciznu identifikaciju pojedinca najčešće se rabi dvoimenska formula sastavljena od tvorbene inačice osobnoga imena (npr. *Mara, Mica, Micika, Mariča, Marika, Marica* : Marija) i singulariziranoga obiteljskog nadimka u antepoziciji (npr. *Piparova Franca, Muolarof Rudŕ*) ili (češće) u postpoziciji (npr. *Jula Dŕdlekŕova, Joška Pataftof*). Antroponimijska formula s obiteljskim nadimkom u postpoziciji slična je službenoj antroponimijskoj (osobnoimensko-prezimenskoj) formuli. S obzirom na to da je suvremenomu hrvatskom jeziku svojstven pridjevsko-imenički sintagmatski slijed, češći oblik pojavnosti antroponimijske formule s obiteljskonadimačkom sastavnicom taj slijed narušava (u njemu imenica pretходи posvojnemu pridjevu).

A. Frančić (1994) konstatira da se obiteljski nadimci u Međimurju u pravilu ne upotrebljavaju u službene svrhe, no ponekad se mogu upotrijebiti u „poluslužbenoj komunikaciji”, npr. pri čitanju oglasa u crkvi o misnim nakanama. U Držimurcu i Strelcu (te u svim ostalim naseljima Župe Mala Subotica) nema takve „poluslužbene” uporabe bez obzira na to što župnik zna sve obiteljske nadimke u župi. Katkad bi, doduše (pokazuju to životne situacije), u crkvenim oglasima uporaba obiteljskih nadimaka dobro došla.⁸

⁸ Prema jednoj anegdoti župnik je oglosio da će sljedeće nedjelje Karolina i Stjepan Novak, bračni par iz Držimurca, obnoviti bračne zavjete i proslaviti zlatni pir. Svi su mislili, jer u selu ne poznaju nikoga tko se tako zove, da je riječ o iseljenicima koji slave godišnjicu braka u župi u kojoj su se vjenčali. Tek kad su ugledali slavljениke, shvatili su da su to svima dobro poznati *Lina i Pišta Krčmarekŕovi*.

Iz pitanja u polustrukturiranome intervjuu od informanata se pokušalo doznati kako je pojedini obiteljski nadimak nastao. Iz njihovih odgovora zaključuje se da su neki obiteljski nadimci vrlo stari (*od negda im tak govorijo, što bi tuo opče mogel znati od da je tak*), neki su stari (informanti su saznali od svojih roditelja ili baka i djedova motivaciju nadimka ili su poznavali osobu koja je nosila osobno ime, prezime ili nadimak ugrađene u obiteljski nadimak), a dio ih je novih (nastali su preseljenjem, ženidbom, kupnjom zemljišta i sl.).

U dosadašnjim istraživanjima obiteljskih nadimaka (Debeljak 1911; Rogić 1955; Sekereš 1973–1974; Bjelanović 1979) spominje se da nadimak ima gotovo svaka kuća (odnosno, obitelj koja u njoj živi), a nerijetko se događa da jedna kuća ima i po dva nadimka. U ovome se istraživanju potvrdilo da su u maloj i još uvijek relativno zatvorenoj seosko-patrijarhalnoj sredini obiteljski nadimci obvezatnom kategorijom u neslužbenoj komunikaciji.

Pri susretu suseljana na ulici umjesto pozdrava često se čuje: »*Kam idete? De ste bilj?*«, a odgovor je nerijetko prijedložna sintagma kojoj je obiteljski nadimak sastavnicom – »*Bil(a) sam pre Đomjanjčovima., Idem k Trieskinjma.*«

Obiteljski su nadimci katkada sastavnicama imena njiva (npr. *Na Laptošovim* ili *Na Čerkičinim*) te mogu biti ugrađeni i u neslužbena⁹ imena ulica (npr. *Đurinova vulica*). Ponekad se odlikuju statičnošću – pa doseljeni novi vlasnik *grunta* dobije obiteljski nadimak prijašnjega, a ponekad se sele s obitelji koja napušta matičnu obitelj ili posjed. Da je veza obiteljskoga nadimka i *grunta* vrlo jaka, potvrđuju primjeri kada obiteljski nadimak nastavi živjeti i kada *grunt* potpuno opusti (što se sve češće događa u Držimurcu i Strelcu).

Ako se prati današnji raspored istih obiteljskih nadimaka u istraživanim naseljima, može se steći uvid u prijašnju strukturu posjeda: isti obiteljski nadimci susjednih obitelji indiciraju da je na mjestu današnjih dvaju ili više *grunti* nekada bio jedan *grunt* na kojemu je živjela mnogobrojna obitelj. Kako su se pojedini članovi te obitelji ženili/udavali, prvotni se posjed parcelizira u manje čestice na kojima novoosnovane obitelji grade svoju kuću zadržavajući obiteljski nadimak.

Većina je informanata potvrdila da je značajka obiteljskih nadimaka njihov širi areal prepoznatljivosti u usporedbi s prezimenima – kako glasi čiji obiteljski nadimak u pravilu svi znaju, ali često ne znaju kako se preziva osoba o kojoj govore.

⁹ Malobrojne ulice u Držimurcu i Strelcu nemaju svoja službena imena. Kuće su označene kućnim brojevima.

6. Istraživanje

U istraživanju je sudjelovalo devetero informanata (trojica muškaraca i šest žena) različite dobi između 50 i 83 godine ($p = 63,9$). Nijedan od informanata nije boravio izvan naselja dulje od tri mjeseca. Obiteljski su nadimci prikupljeni u polustrukturiranome intervjuu s barem dvjema osobama. U razgovoru s informantima nastojalo se za svaku kuću/obitelj u selima (Držimurcu i Strelcu) doznati obiteljski nadimak, a informanti su se podsjećali međusobno *kak koga zovejō*. Često nisu znali ili nisu bili sigurni kako je prezime kojoj obitelji.

7. Rezultati

U tablici 2 prikazano je koliko smo obiteljskih nadimaka prikupili u pojedinoj naselju te koliko je od njih pravih, a koliko nepravih.

| | Držimurec | Strelec | ukupno obiteljskih nadimaka |
|-----------------------------|-----------|---------|-----------------------------|
| pravi obiteljski nadimci | 163 | 170 | 333 |
| nepravi obiteljski nadimci | 50 | 38 | 88 |
| ukupno obiteljskih nadimaka | 213 | 208 | 421 |

Tablica 2. Broj obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu

Očito je da je broj obiteljskih nadimaka (421, od čega 333 prava) u dvama promatranim naseljima kudikamo veći od broja kućanstava (206, od toga 117 u Držimurcu i 89 u Strelcu; prema popisu iz 2011.) u kojima žive nositelji tih nadimaka. Svako kućanstvo (pa čak i napuštena kuća) ima barem jedan obiteljski nadimak, a neka kućanstva imaju i više nadimaka. Tvrdnja dosadašnjih istraživača obiteljskih nadimaka da će tih onima biti sve manje, očito ne vrijedi za Držimurec i Strelec, što potvrđuje broj pojavnica.

Poneke obitelji imaju isti obiteljski nadimak, a poneke više od jednoga obiteljskog nadimka – takvo stanje rezultira sljedećim brojčanim pokazateljima.

| | Držimurec | Strelec | ukupno različitih obiteljskih nadimaka |
|-----------------------------|-----------|---------|--|
| pravi obiteljski nadimci | 97 | 122 | 219 |
| nepravi obiteljski nadimci | 41 | 35 | 76 |
| ukupno obiteljskih nadimaka | 138 | 157 | 295 |

Tablica 3. Broj različitih obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu

U tablici 3 uočava se da je ukupan broj različitih obiteljskih nadimaka gotovo podjednak u obama naseljima unatoč tomu što Držimurec ima 117, a Strelac 89 kućanstava. Razlog je izjednačenosti broja različitih obiteljskih nadimaka u odnosu na (različit) broj kućanstava vjerojatno u napuštenim kućama (kojih je više u Držimurcu nego u Strelcu). Budući da napušteni *grunti* imaju većinom zabilježen samo jedan obiteljski nadimak, ukupan broj obiteljskih nadimaka po kućanstvu prosječno je manji za Držimurec (1,3 obiteljski nadimak/kuća) nego za Strelac (1,74 obiteljski nadimak/kuća). Čak 12 kućanstava ima po četiri prava obiteljska nadimka. Iz ukupnoga broja zabilježenih obiteljskih nadimaka izdvojili smo nepravu (26 % korpusa svih obiteljskih nadimaka Držimurca i Strelca) te u daljnju analizu uključili samo prave.

7.1. Motivacijsko-tvorbena analiza

Većina terenskim istraživanjem prikupljenih obiteljskih nadimaka ima jednorječnu strukturu. Dvornežni obiteljski nadimci vrlo su rijetki. Obiteljsko-nadimačke jednorječnice jesu imenice ili pridjevi. Imeničke jednorječnice nastaju pluralizacijom ishodišnoga leksema, a pridjevske sufiksalsnom tvorbom. Tvorbeni se sufiksi *-(j)ovj*, *-inj* i *-inovj* dodaju osnovama (O) koje čine: osobno ime (I), prezime (P), osobni nadimak (N), naziv zanimanja (Z) te etnik (E). Osobni nadimci nepoznate motivacije označeni su znakom (X).

Tvorbena će struktura biti prikazana pomoću tvorbenih modela, a u popisu će se diferencirati i motivacijska polazišta osnove obiteljskoga nadimka. Za određivanje motiviranosti osnove obiteljskoga nadimka u slučajevima nedoumica u primjerima kao što su *Đuričovj*, *Polončikinj*, *Zinikinj*, osnova je svrstana u kategoriju za koju su informanti dali objašnjenje koje je poslužilo kao argument za određivanje motiviranosti: za osobno ime *tak so ga zvalj* ili *tuo mo je ime*, a za nadimak bi rekli *tu mo je cuona* ili *tak so mo govorilj*, *tak so mo dečkj dolj cuono*. U objašnjenjima motivacije nekih obiteljskih nadimaka, dobivenim od informanata, nije isključena pučka etimologija.

Tvorbeni obrazac – koji čine podatak o motivaciji tvorbene osnove (osobno ime, prezime, osobni nadimak, naziv zanimanja te etnik) i tvorbeni sufiks – pretvodi nizu pripadajućih, abecednim slijedom poredanih, obiteljskih nadimaka.

O_I + -(j)ov¹⁰

Adolfov¹¹ (< *Adolf*), *Albertov¹¹* (< *Albert* : Adalbert), *Bedenikov¹¹* (< *Bedenik* : Benedikt), *Đuričov¹¹* (< *Đurič* : Juraj), *Enkečov¹¹* (< *Enkec* : Franjo)¹², *Feliksov¹¹* (< *Feliks*), *Jambrišov¹¹* (< *Jambriš* : Emerik), *Jandrekov¹¹* (< *Jndrek* : Andrija), *Jandršov¹¹* (< *Jandrš* : Andrija), *Jožičov¹¹* (< *Jožič* : Josip), *Justov¹¹* (< *Justa* : Justina), *Lacekov¹¹* (< *Lacek* : Ladislav), *Lacijov¹¹* (< *Lacij* : Ladislav), *Leksijov¹¹* (< *Leksi* : Aleksa), *Lenartov¹¹* (< *Lenart* : Leonard), *Lenčekov¹¹* (< *Lenček* : Leonard), *Lojzekov¹¹* (< *Lojzek* : Alojz(ije)), *Lovričov¹¹* (< *Lovrič* : Lovro), *Lovrijov¹¹* (< *Lovri* : Lovro), *Ljudbijov¹¹* (< *Ljudbi* : Ludvig), *Ljukečov¹¹* (< *Ljukec* : Luka), *Matekov¹¹* (< *Matek* : Matija/Matej), *Matošičov¹¹* (< *Matošič* : Matija/Matej), *Matošov¹¹* (< *Matoš* : Matija/Matej), *Melkečov¹¹* (< *Melkec* : Melkior), *Melkijov¹¹* (< *Melko* : Melkior), *Mihujčov¹¹* (< *Mihujec* : Mihael), *Mikolajčekov¹¹* (< *Mikolajček* : Nikola), *Miškečov¹¹* (< *Miškec* : Mihael), *Miškov¹¹* (< *Miška* : Mihael), *Miškuočijov¹¹* (< *Miškuočij* : Mihael), *Petrov¹¹* (< *Peter* : Petar), *Rokičov¹¹* (< *Rokič* : Rok), *Rokov¹¹* (< *Rok*), *Rudekov¹¹* (< *Rudek* : Rudolf), *Rudošov¹¹* (< *Rudoš* : Rudolf), *Slavekov¹¹* (< *Slavek* : Stanislav), *Štefijov¹¹* (< *Štefij* : Stjepan), *Tomušov¹¹* (< *Tomuš* : Toma), *Tončekov¹¹* (< *Tonček* : Antun), *Vuončov¹¹* (< *Vuonča* : Ivan)

O_P + -(j)ov¹¹

Bakov¹¹ (< *Baksa*), *Balentov¹¹* (< *Balent*), *Balogov¹¹* (< *Balog*), *Baranašičov¹¹* (< *Baranašič*), *Bajtov¹¹* (< *Bait*¹³), *Blažičov¹¹* (< *Blažič*), *Blažinčičov¹¹* (< *Blažinčič*), *Blažuonov¹¹* (< *Blažona*), *Božičov¹¹* (< *Božič*¹⁴), *Debanov¹¹* (< *Deban*), *Debelčov¹¹* (< *Debelec*), *Dodlekov¹¹* (< *Dodlek*), *Domjanječov¹¹* (< *Domjanič*), *Dražaničov¹¹* (< *Držanič*), *Drvenkorov¹¹* (< *Drvenkar*), *Đuričov¹¹* (< *Đurič*), *Furdijov¹¹* (< *Furdi*), *Grašičov¹¹* (< *Grašič*), *Grozdekov¹¹* (< *Grozdek*), *Hatlakov¹¹* (< *Hatlak*), *Horvatičov¹¹* (< *Horvatič*), *Hrjlov¹¹* (< *Hrelja*), *Hrujncov¹¹* (< *Hranjec*), *Huozmecov¹¹* (< *Hozmec*), *Ivkovičov¹¹* (< *Ivković*), *Jambrošičov¹¹* (< *Jambrošič*), *Jankovječov¹¹* (< *Janković*), *Kanižajov¹¹* (< *Kanižaj*), *Ključaričov¹¹* (< *Ključarič*), *Kočjšov¹¹* (< *Kočiš*), *Kolaričov¹¹* (< *Kolarič*), *Križajičov¹¹*, *Kražajčov¹¹* (< *Križajič*), *Laptošov¹¹* (< *Laptoš*), *Magdalenječov¹¹* (< *Magdalenič*), *Maruodijov¹¹* (< *Marodi*), *Matičekov¹¹* (< *Matiček*), *Matičov¹¹* (< *Matič*), *Mavrinov¹¹* (< *Mavrin*), *Nuorandov¹¹* (< *Naranda*), *Pataftov¹¹* (< *Patafta*), *Palfijov¹¹* (< *Palfi*), *Pikjuočov¹¹* (< *Piknjač*), *Pintaričov¹¹* (< *Pintarič*),

¹⁰ Izgovor motivirajućega leksema obiteljskoga nadimka bilježi se onako kako je potvrđen kod ispitanika.

¹¹ U zagradi se navodi temeljno osobno ime od kojega je obiteljski nadimak tvoren. Ako je za tvorbu poslužila imenska inačica, prvo se navodi ona, a potom (nakon :) temeljno ime s kojim se inačica dovodi u vezu (pritom ne mora uvijek biti izravno od nje izvedena).

¹² Franju je supruga zvala *Enko*, a od milja *Enkec*, pa su ga svi počeli tako zvati, a obitelj su prozvali *Enkečov¹¹*.

¹³ Prezime *Bait* zabilježeno je 1857. (Mihaljević i sur. 1997: 180).

¹⁴ Prezime *Božič* zabilježeno je 1857. (Mihaljević i sur. 1997: 180).

Pisancovij (< Pisanec), *Piškorovij* (< Piškor)¹⁵, *Podgorielcovij* (< Podgorelec), *Rošaničovij* (< Rošanić), *Ružičovij* (< Ružić), *Sabadijovij* (< Sabadi), *Segedijovij* (< Segedi), *Skolibrovij* (< Skoliber), *Špoljarovij* (< Špoljar : *špoljar* 'bravar')¹⁶, *Vargovij* (< Varga), *Višnjaričovij* (< Višnjarić), *Vrzanovij* (< Vrzan), *Vrzmanovij* (< Vrzan)

O_N + -(j)ovij¹⁷

Abanovij (< *Aban*)¹⁸, *Agentovij* (< *Agent*)¹⁹, *Bakičovij* (< *Bakič*)²⁰, *Bandijovij* (< *Bandij* : *bandit*)²¹, *Baptistovij* (< *Baptist* : *baptist* 'član obitelji kršćanskih slobodnih evanđeoskih crkava'), *Bobirudijovij* (< *Bobij* i *Rudij*)²², *Borcovij* (< *Borac*)²³, *Bosančekovij* (< *Bosanček*)²⁴, *Božičovij* (< *Božič*)²⁵, *Cigijovij* (< *Cigo*)²⁶, *Čerekovij* (< *Čerek* : *čerka* 'kći')²⁷, *Čikarudijovij* (< *čikatij* 'pušiti' i osobno ime *Rudij*)²⁸, *Drčekovij* (< *Drček* : *drkati* 'trčati')²⁹, *Dučijovij* (< *Dučij* : *dudati* 'biti lijen')³⁰, *Filijerovij* (< *Filijer*)³¹, *Furdačovij*

¹⁵ Nositelji nadimka doselili su se iz Piškorovca, ali ne nose to prezime, no zabilježeno je prezime *Piškor*.

¹⁶ Informanti navode da su nositelji obiteljskoga nadimka bili čuvari polja (*poljari*) koji su pazili da se ne događaju krađe, pa otuda obiteljski nadimak *Špoljarovij* (< *Poljarovij*). Vjerojatnije je da motivacija nije od *poljar*, već od prezimena *Špoljar*.

¹⁷ U prikazu motivacije osobni nadimak pišemo velikim slovom ne ponavljajući istoizrazni apelativ, osim kada je riječ o značenjski manje prozirnim osnovama – tada u polunavodnicima donosimo značenje apelativa. Okolnosti imenovanja i druge informacije važne za razumijevanje postanka obiteljskoga nadimka donosimo u bilješci ispod teksta.

¹⁸ Informanti znaju da je to bio nadimak glave obitelji, no ne znaju čime je on motiviran.

¹⁹ Jedan od članova obitelji bio je propovjednik u baptističkoj crkvi i uvijek je nosio crnu kožnatu torbu kad bi išao u službu te je podsjećao na agenta.

²⁰ *Bakič* je bio nadimak mladića koji se zapalio nakon što su mu zabranili da se oženi djevojkom iz susjednoga sela i po njemu je cijela obitelj dobila obiteljski nadimak. Informanti nisu znali objasniti čime je motiviran osobni nadimak.

²¹ Nositelj toga pejorativnog nadimka skupljao je autootpad i preprodavao dijelove za automobile. Pritom je mnoge prevario pa su ga tako i nazvali.

²² Nadimak je složenica od osobnoga imena *Rudij* (kako se zvao član te obitelji) i njegova nadimka *Bobij*. Jednom se predstavio: »Ja sam *Bobij*, ovaj *Rudij*«, te mu je dan nadimak *Bobij Rudij*.

²³ Informanti kažu da je nositelj nadimka bio u partizanima i stalno se hvalio kakav je *borac* bio.

²⁴ *Bosanček* je nadimak dobio po djedu Bosancu.

²⁵ Obitelj je dobila nadimak po djedu koji je bio član crkvenoga vijeća i uvijek bi se hvalio: »*Mi imamo najboljšega Božiča*.« – jer bi svećenik kod njih ručao na Božić. Isti obiteljski nadimak u drugome je slučaju motiviran prezimenom (vidi bilješku 15).

²⁶ Nadimak *Cigo* nastao je od prezimena *Ciglar*, a zbog homonimije s *cigo* 'ciganin' s vremenom dobiva pejorativno značenje.

²⁷ Otac je svoju kćer zvao *čerek* (muški oblik od *čerka* 'kći').

²⁸ Nositelj nadimka stalno je imao *čika* ('cigaretu') u ustima. Nadimak je složenica čija je druga osnova osobno ime *Rudij*.

²⁹ Informanti navode da je nositelj nadimka *Drček* dobio jer je stalno trčkarao naokolo.

³⁰ *Dučij* je nadimak članu obitelji koji je bio, kako informanti navode, »malo spor i nesnalazljiv u poslu«.

³¹ Informanti objašnjavaju da je brat nositelja nadimka *Filijer* otišao u Mađarsku za poslom,

(< *Furdač* : prezime Furdi), *Hirsonovi* (< *Hirson* : prezime Hirson)³², *Hompjijovi* (< *Hompj*)³³, *Jančijovi* (< *Jančj* : ja)³⁴, *Kalimerijovi* (< *Kalimero* 'ime crnoga pileta iz crtica')³⁵, *Korlendošovi*³⁶, *Skorlendošovi*³⁷ (< *Skorlendoš* : *skrojen*), *Krčmarekovi* (< *Krčmarek*)³⁸, *Kuginovi*, *Kugljinovi* (< *Kugljin* : *kugla*)³⁹, *Kumuozijovi* (< *Kumuozj*)⁴⁰, *Kuozlekovi* (< *Kuozlek*)⁴¹, *Lelekovi* (< *Lelek* : *lelek* 'koji ne zna puno'), *Mađarovi* (< *Mađar*)⁴², *Marošcovi* (< *Maroštec* : *maroštec* 'prasad za rasplod')⁴³, *Mustočovi* (< *Mustoč* : *mustoč* 'brk')⁴⁴, *Patulčekovi* (< *Patulček* : *patulček* 'osoba niska rasta'), *Pelenčekovi* (< *Pelenček*)⁴⁵, *Piftėkovi* (< *Piftėk*)⁴⁶, *Piparovi* (< *Pipar* : *pipati* 'skidati dlake i nečistoću s odjeće')⁴⁷, *Pipašovi*

tamo se oženio Mađaricom i dobio nadimak *Forint*. Obitelj brata koji je ostao doma dobila je nadimak *Mali Forinti* ili *Filijeri* (*forint* 'forinta' i filer mađarske su novčane jedinice; 100 filera je forinta).

³² *Hirson* je, tumače informanti, bilo prezime poznatoga Židova u Čakovcu koji je varao u svojoj prodavaonici. Kako je nositelj nadimka bio krčmar te je varao u svojem poslu, za nadimak je dobio prezime spomenutoga Židova.

³³ Nositelj je nadimak dobio prema klaunu *Hompteyju* jer mu je bio sličan, ponajprije po nespretnosti.

³⁴ Nositelj je nadimak dobio, prema tumačenju informanata, jer je uobičavao rečenicu počinjati s ja (*ja dok sam išev, ja sam jedinj znav...*). Iako informanti odbacuju mogućnost nastanka obiteljskoga nadimka od osobnoga imena *Jančj* (< mađ. *Jancsi* : János; hrv. Ivan) – navodeći kao argument da se nitko u toj obitelji nije tako zvao, držimo da je ona vjerojatnija od ponuđenoga objašnjenja.

³⁵ Informanti tvrde da je nositelj dobio nadimak prema imenu pileta iz crtanoga filma zato što je bio niskoga rasta.

³⁶ Informanti kazuju da je stari *Skorlendoš* uvijek nosio na koljenima zakrpane hlače, pa su mu po tome *dolj cuono*.

³⁷ V. prethodnu bilješku.

³⁸ Informanti navode da je nositelj nadimka »mali od Krčmara«. Posvojeni sin nazvan je *Krčmarek* iako nikad nije promijenio prezime.

³⁹ Nositelj nadimka *Kugljin* bio je seoski mehaničar za bicikle. Pripovijeda se da je uvijek tražio ljude *kugle* 'kuglice iz ležajeva pedala'.

⁴⁰ Informanti kažu da je nositelj nadimka *Kumuozj* bio glava kuće, ali ne znaju zašto je dobio taj nadimak.

⁴¹ Informanti nagađaju da je nositelj nadimka *Kuozlek* dobio nadimak zbog *kuozje brėde*.

⁴² Nositelj nadimka, glava kuće, dobio je nadimak prema frazemu *tak sđ kak Mađar*, koji se rabi kada osoba ne razumije objašnjenje ili, kako informanti kažu, *ne da sđ dopovėdatj*.

⁴³ U selu je postojao barem jedan čovjek koji je imao *marošca* ('prasca za rasplod').

⁴⁴ Nositelj nadimka imao je velike brkove.

⁴⁵ Informanti navode da Leonardova žena (tj. žena nositelja nadimka) nije mogla reći glas *r* koji sadržava muževo osobno ime, pa ga je od milja prozvala *Lenček-Pelenček*, te su ih tako i drugi počeli zvati.

⁴⁶ *Piftėk* je nadimak glave obitelji, no nitko od informanata ne zna podrijetlo ni značenje nadimka.

⁴⁷ Gazda kuće bio je jako pedantan i sve je želio dovesti do savršenstva, *piplav je* ('pokušavao je dodirivajući popraviti') tako dugo dok nešto nije pokvario.

(< *Pipaš* : *pipa* 'lula')⁴⁸, *Rehekovi* (< *Rehek* : *rehek* 'oraščić')⁴⁹, *Ružekovi* (< *Ružek* : *ruža*)⁵⁰, *Saboləkovi* (< *Sabolək* : prezime Sabol), *Skrəđijovi* (< *Skrəjec* : *skrəjec* 'okrajak kruha')⁵¹, *Studentovi* (< *Student*)⁵², *Surekovi* (< *Surek* : *surj* 'suh')⁵³, *Šepuljkijovi* (< *Šepuljko* : *šepuljko* 'šeprtlja')⁵⁴, *Titanovi* (< *Titan*)⁵⁵, *Tozijovi* (< *Tozij* : prezime Tizaj), *Turekovi* (< *Turek* : *tur* 'stražnjica')⁵⁶, *Turošovi* (< *Turoš* : *turoš* 'osušeni sir s vrhnjem u obliku stošca')⁵⁷, *Uđijovi* (< *Uđj* : učiti)⁵⁸, *Vitezovi* (< *Vitez*)⁵⁹, *Vojskovi* (< *Vojska*)⁶⁰, *Žibekovi* (< *Žibek* : *žibek* 'guščić')⁶¹, *Žrepcovi* (< *Žrebec* : *žrebec* 'muško ždrijebe; neuškopljen konj')⁶², *Žulekovi* (< *Žulek* : prezime Žulić, Žuljić)⁶³, *Žuljovi* (< *Žulj* : prezime Žuljić, Žulić)⁶⁴

O_Z + -(j)ovi

Bajzarovi (< *bajzar* 'svirač *bajsa*, basa'), *Cemeštrovi* (< *cemešter* 'crkvenjak'), *Čohəšovi* (< *čohəš* 'onaj koji pravi čohē'), *Hantlarovi* (< *hantlar* 'prekupač'), *Kanuosovi* (< *kanuos* 'čuvar svinja')⁶⁵, *Kolərovi* (< *kolər* 'onaj koji izrađuje i popravlja kola'), *Kovəčovi* (< *kovəč*), *Krvərovi* (< *kravər* 'čuvar krava'), *Mesərovi* (< *mesər*), *Məšietarovi* (< *məšietar* 'preprodavač'), *Mlekərovi* (< *mlekər* 'onaj koji

⁴⁸ Djed iz obitelji tako imenovane pušio je *pipə* ('lulu') i stalno ju je imao u ustima.

⁴⁹ Informanti kažu da je djed bio *trđj kak rehek*, odnosno jako tvrdoglav.

⁵⁰ Nadimak je nadjenut dječaku koji je imao crvene obraze kao djevojčica i bio lijep kao ruža.

⁵¹ Nositelji nadimka imali su kuću na *gruntə* ('dvorištu') iza kuće uz ulicu.

⁵² Informanti navode da je nositelj nadimka po kojemu je obitelj nazvana uvijek nešto „studira“, tj. filozofirao i izmišljao.

⁵³ Djeda nositeljā obiteljskoga nadimka zvali su *surkoš* jer je bio *suhj* ('mršav').

⁵⁴ Nositelj nadimka nazvan je *Šepuljko* jer je bio šeprtljav ('nevješ, nespretan').

⁵⁵ Nositelj je nadimka, prema kazivanju informanata, bio velik kao Titan(ik).

⁵⁶ Informanti povezuju nadimak s činjenicom da su svi članovi obitelji bili izrazito niskoga rasta »kao kad drugi sjede na turu«. Nije isključena ni mogućnost da je riječ o nadimku tvorenome od prezimena *Tur(e)k*.

⁵⁷ Nositelji nadimka uvijek su sjedili ispred dvorišne ograde kao da se suše na suncu, pa su ih tako prozvali.

⁵⁸ Nadimak je *Uđj* kućedomaćin dobio jer u školi baš nije bio marljiv, pa mu je baka stalno govorila »uči, uči«. Prijatelj su ga prozvali *Uđj* jer su im tako zvučale bakine riječi.

⁵⁹ Nositelj je nadimka u Mađarskoj kupio mač i pravio se važan s njime, pa su ga ironično nazvali *Vitez*.

⁶⁰ Informanti kazuju da je *mamica* ('baka') nositeljā nadimka pazila na kokoši kao na vojsku i stalno ih je držala na okupu, pa su po tome imenovali cijelu obitelj.

⁶¹ Nositelj je nadimak dobio kao dječak jer je krao *žibeke* ('guščiće') kad su bili dovoljno veliki za *šopanje* ('tovljenje').

⁶² Nositelji nadimka imali su konja i po tome su dobili nadimak.

⁶³ Informanti ne znaju kako je nositelj dobio nadimak *Žulek*. Možda se može dovesti u vezu s prezimenima *Žulić* i *Žuljić*, koja su potvrđena u susjednim naseljima (Gardinovcu, Maloj Subotici i Palovcu).

⁶⁴ Može se pretpostaviti da je nadimak *Žulj* nastao kraćenjem prezimena *Žuljić*.

⁶⁵ Zanimanje *kanuos* odavno je nestalo, a sjećanje na nj čuva obiteljski nadimak.

skuplja mlijeko te ga isporučuje mljekari'), *Mlinarovi*, *Mlīnuorovi* (< *mlinar*), *Muolarovi* (< *muolar* 'soboslikar'), *Pekovi* (< *pek* 'pekar')⁶⁶, *Plehovi* (< *pleh* 'lim'; 'limar'), *Šipošovi* (< *šipoš* 'svirač šipa, klarineta'), *Šoštari* (< *šoštár* 'postolar'), *Špenglerovi* (< *špengler* 'limar')⁶⁷, *Zidari* (< *zidár*), *Zvonuorovi* (< *zvonuor*)

O_E + -(j)ovi

Mostovi (< *muost*)⁶⁸, *Pilekovi* (< *pilek* 'poklonac')⁶⁹, *Zagorčovi* (< *Zagorec*)⁷⁰

O_X + -ovi

Babusekovi, *Banekovi*

O + -ini

O₁ + -ini

Cilini (< *Cila* : Cecilija), *Delikini* (< *Delika* : Anđela), *Gietičini* (< *Gietica* : Margareta), *Majdini* (< *Majda*), *Polončikini* (< *Polončika* : Apolonija), *Regini* (< *Rega* : Regina), *Ružini* (< *Ruža*), *Trežikini* (< *Trežika* : Terezija), *Tilini* (< *Tila* : Matilda), *Zinikini* (< *Zinika* : Rozina)⁷¹, *Zlatinini* (< *Zlata*)

O_P + -ini

Blažekini (< *Blažeka*), *Branišini* (< *Braniša*), *Grašičkini* (< *Grašička*⁷² : Grašić), *Srpčekini* (< *Srpčeka*⁷³ : Srpak), *Pisajnkini* (< *Pisajnka*⁷⁴ : Pisanec), *Trieskini* (< *Treska*), *Vargini* (< *Varga*), *Žulenkini* (< *Žulenka* : Žulić)⁷⁵

O_N + -ini

Brzinini (< *Brzina*)⁷⁶, *Čerkičini* (< *Čerkica* : *čerkica* 'kćerčica')⁷⁷, *Dunakatinini* (< *Duna Kata*)⁷⁸, *Hrdofkini* (< *Hrdofka* : *hrdof* 'smeđ')⁷⁹, *Majkičini*, *Majkinini*,

⁶⁶ Djed, po kojemu je obitelj dobila nadimak, radio je u pekari u Čakovcu.

⁶⁷ Predci današnjih nositelja toga obiteljskog nadimka izrađivali su, krpali i popravljali lonce.

⁶⁸ Nositelji obiteljskoga nadimka žive pokraj mosta.

⁶⁹ Nositelji obiteljskoga nadimka žive pokraj *pileka*.

⁷⁰ Zet obitelji doselio se iz Zagorja.

⁷¹ Nositeljica nadimka nije mogla reći *r* pa se predstavljala kao *Zinika*, a poslije su ju tako zvali ukućani i cijelo selo.

⁷² *Grašička* je tzv. žensko prezime.

⁷³ *Srpčeka* je tzv. žensko prezime.

⁷⁴ *Pisajnka* je tzv. žensko prezime.

⁷⁵ Informanti ne znaju zašto su nositeljicu nadimka nazvali *Žulenka*, ali napominju da je bila jako stroga. Pretpostavili smo da je *Žulenka* žensko prezime prema prezimenu *Žulić*.

⁷⁶ Nositelj nadimka dobio je nadimak *Brzina* jer je imao upravo suprotne karakteristike, tj. bio je vrlo spor u poslu.

⁷⁷ Nositeljica nadimka bila je jedina kći u obitelji (roditelji su imali još pet sinova).

⁷⁸ Nositeljicu su nadimka, prema informantima, prozvali *Duna* jer nije bila previše bistra.

⁷⁹ Nositeljica nadimka prozvana je tako jer je stavljala puder na lice i kad je išla u polje ili u

Mamikinj (< *Majkica*, *Majka*, *Mamika* < *majkica*, *majka*, *mamika* ‘baka’)⁸⁰,
Paljkučinj (< *Paljkuča*)⁸¹, *Pepinj* (< *Pepa*)⁸², *Plavušinj* (< *Plavuša* : *plavuša*)⁸³,
Žmerinj (< *Žmera* : *žmierati* ‘žmiriti’)⁸⁴

O_Z + -*inj*

Bajzaričinj (< *bajzarica* : *bajzar* ‘svirač *bajsa*’)⁸⁵, *Zadruđerkinj* (< *zadruđerka* ‘trgovkinja’)

O_E + -*inj*

Luokinj (< *Luoka*)⁸⁶

O + -*inovj*

O_I + -*inovj*

Đurinovj (< *Đuro* : Juraj), *Jandrinovj* (< *Jandro* : Andrija), *Matjašinovj* (< *Matjaš* : Matija/Matej), *Štefinovj* (< *Štef* : Stjepan)

O_P + -*inovj*

Horvatinovj (< Horvat)

O + -*j*⁸⁷

O_N + -*j*

Baptistj (< *Baptist* : *baptist* ‘član obitelji kršćanskih slobodnih evandeoskih crkava’), *Bosančekj* (< *Bosanček*)⁸⁸, *Krčmarekij* (< *Krčmarek*)⁸⁹, *Žuljekij*⁹⁰

staju, a lice joj je izgledalo tamnije nego što je to bilo uobičajeno.

⁸⁰ Informanti navode da je na *gruntō* bio jedan muškarac i pet starih žena (*majki*) o kojima se brinula snaha jedne od njih.

⁸¹ Informanti kazuju da se susjed zamjerio nositelju nadimka pa mu je zapalio štagalj, a nakon toga još je nekoliko puta u selu i okolici podmetnuo požar te je i osuđivan za piromanstvo.

⁸² *Pepa* je bio nadimak udovice koja je nakon suprugove smrti postala glava kuće. Informanti nisu sigurni zašto je dobila taj nadimak. Navode da se nije zvala *Josipa*, što bi se iz riječi u osnovi nadimka moglo zaključiti.

⁸³ Nositelj je nadimka imao izrazito bijelu (sijedu) kosu.

⁸⁴ Nositeljica nadimka bila je slijepa na jedno oko.

⁸⁵ *Bajzarica* (‘bajzarova žena’) dobila je nadimak prema suprugu koji je svirao *bajs* (‘bas’).

⁸⁶ *Luoka* je šuma između Palovca i Strelca. Nositelji nadimka žive tik do nje.

⁸⁷ Većina obiteljskih nadimaka može se pojaviti u imeničkome i pridjevskome obliku, a manji broj obiteljskih nadimaka pojavljuje se samo u imeničkome obliku.

⁸⁸ Vidi bilješku 24.

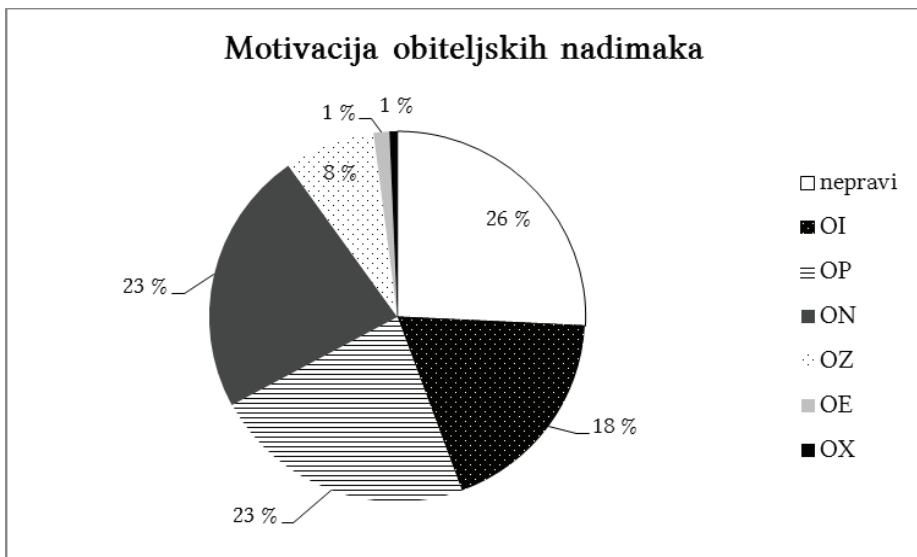
⁸⁹ Vidi bilješku 38.

⁹⁰ Vidi bilješku 64.

Slijedi tablični i grafički prikaz motivacije osnove obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu.⁹¹

| | Držimurec | Strelec | Ukupno |
|----------------|-----------|---------|--------|
| Nepravi | 41 | 35 | 76 |
| O _I | 25 | 30 | 55 |
| O _P | 34 | 33 | 67 |
| O _N | 25 | 43 | 68 |
| O _Z | 12 | 11 | 23 |
| O _E | 1 | 3 | 4 |
| O _X | 0 | 2 | 2 |
| Ukupno | 138 | 157 | 295 |

Tablica 4. Udio pojedinih motivacijskih osnova u tvorbi obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu



Slika 1. Grafički prikaz udjela pojedinih motivacijskih osnova u tvorbi obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu

⁹¹ Objašnjenje kratica kojima se služimo: O_I = osobno ime u osnovi obiteljskoga nadimka, O_P = prezime u osnovi obiteljskoga nadimka, O_N = osobni nadimak u osnovi obiteljskoga nadimka, O_Z = naziv zanimanja u osnovi obiteljskoga nadimka, O_E = etnik u osnovi obiteljskoga nadimka, O_X = obiteljski nadimci nepoznate motivacije.

Na slici 1 zorno je predočen udio nepravih obiteljskih nadimaka (26 %) u ukupnome broju obiteljskih nadimaka te udio pojedinih motivacijskih osnova u ukupnosti pravih obiteljskih nadimaka. Najveći je broj pravih obiteljskih nadimaka motiviran prezimenom i osobnim nadimkom (svaka od tih osnova čini 26 % svih obiteljskih nadimaka, što je ukupno 46 %). Osobnih je imena 18 % u obiteljskonadimačkim osnovama, znatno se manji broj obiteljskih nadimaka (8 %) temelji na nazivu zanimanja, a kudikamo je najmanje (samo 1 %) etnika u osnovama obiteljskih nadimaka. Malobrojnim (1 %) obiteljskim nadimcima nismo uspjeli proniknuti u doimensko značenje riječi iz tvorbene osnove.

| OSNOVA | SUFIKS | | | | UKUPNO |
|----------------|-----------------|--------------|-----------------|-----------|--------|
| | <i>-(j)ov̑i</i> | <i>-in̑i</i> | <i>-in̑ov̑i</i> | <i>-i</i> | |
| O _I | 40 | 11 | 4 | – | 55 |
| O _P | 57 | 8 | 1 | 1 | 67 |
| O _N | 54 | 11 | – | 3 | 68 |
| O _Z | 21 | 2 | – | – | 23 |
| O _E | 3 | 1 | – | – | 4 |
| O _X | 2 | – | – | – | 2 |
| UKUPNO | 177 | 33 | 5 | 4 | 219 |

Tablica 5. Prikaz tvorbene strukture obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu

U tabličnome prikazu tvorbene strukture obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu (tablica 5) uočava se da se najveći dio pravih obiteljskih nadimaka tvori pridjevskim sufiksom za posvojnost *-ov̑i* (kojemu prethodi hijatsko *j* ako osnova završava vokalom *i* ili *o*). Manje se obiteljskih nadimaka tvori pridjevskim sufiksom za posvojnost *-in̑i* (karakterističnim za imenice ženskoga roda na *-a*). Neočekivano je malo obiteljskih nadimaka (u odnosu na rezultate istraživanja drugih hrvatskih krajeva) tvorenih sufiksom *-i* (2 %) te *-in̑ov̑i* (2 %).

Na slici 2 prikazan je postotni udio sufikasa u tvorbi obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu.



Slika 2. Grafički prikaz udjela pojedinih sufikasa u tvorbi obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu

Sufiksom se *-in̆j* (pretkazivo) tvore samo obiteljski nadimci kojima su u osnovi imenice *e*-sklonidbe, dok se sufiksom *-(j)ov̆j* najčešće tvore obiteljski nadimci kojima su u osnovi imenice *a*-sklonidbe (i to sufiksom *-ov̆j* 84 % svih obiteljskih nadimaka obuhvaćenih tvorbenim obrascem O + *(j)ov̆j*, a sufiksom *-jov̆j* tvori se 11 % takvih obiteljskih nadimaka). Obiteljski nadimci kojima je osnova imenica *e*-sklonidbe, a tvore se sufiksom *-ov̆j*, čine samo 4 % obiteljskih nadimaka, dok se sufiksom *-jov̆j* tvori 1 % takvih obiteljskih nadimaka.

Što se tiče sklonidbe obiteljskih nadimaka, može se reći da singularizirani oblici obiteljskih nadimaka u Držimurcu i Strelcu imaju oblik određenoga pridjeva (muškoga ili ženskoga roda) te se sklanjaju po pridjevsko-zamjeničkoj sklonidbenoj paradigmi. Svi pluralni likovi (bez obzira na tvorbu) ponašaju se kao imenice muškoga roda množinske paradigme *a*-sklonidbe (npr. *Šafaričov̆j*).

8. Zaključak

Istraživanje obiteljskih nadimaka u dvama donjomeđimurskim naseljima – Držimurcu i Strelcu – pokazalo je da je riječ o vrlo raširenoj i živoj onimijskoj kategoriji dugoga kontinuiteta, koja (za razliku od nekih drugih hrvatskih krajeva) nema trend opadanja.

Većina se pravih obiteljskih nadimaka, koji znatno pretežu nad nepravima (odnos 74 % : 26 %), temelji na osobnome nadimku, prezimenu ili osobnome imenu, manjim dijelom na zanimanju, a u osnovama samo nekoliko njih krije se etnik. Što se tvorbenih sufikasa tiče, izrazita je dominacija sufiksa *-(j)ovj* – 81 % svih obiteljskih nadimaka ima ga u svojoj strukturi.

Prikupljajući obiteljske nadimke, istraživači često obavljaju posao sličan detektivskoj istrazi – od informanata nastoje saznati što više informacija. S druge strane, istraživanje obiteljskih nadimaka ima sličnost i s arheološkim istraživanjima – propitivanjem se informacija ide u prošlost, ispituju se najstarija sjećanja informanata da bi se konzervirale jezične i socio-pragmatične činjenice proučavane zajednice. Na kraju, istraživanje je obiteljskih nadimaka poput kompletiranja mozaika – izvanjezičnim činjenicama iz prošlosti i sadašnjosti slaže se slika slojevitih međuljudskih odnosa u maloj seoskoj sredini. Pritom je važno naglasiti potrebu poštivanja etičkih načela istraživanja – i pri ispitivanju informanata i u prikazu dobivenih podataka.

Posljednjih pedesetak godina život na selu stubokom se promijenio – izgradile su se moderne kuće, uveo telefon, vodovod, ulice se asfaltirale, stanovnici su rad na polju zamijenili radom u tvornicama... Dijete koje danas odrasta u Držimurcu i Strelcu češće će vidjeti kravu na zaslonu svojega računala nego u seoskome dvorištu... Unatoč svim tim promjenama – obiteljski su nadimci ostali gotovo nepromijenjeni – svojim doimenskim sadržajima svjedoče o životu stanovnika Držimurca i Strelca u prošleme vremenu prkoseći korjenitim promjenama kroz koje prolazi seoska zajednica. Detaljnijom analizom – koja će uključivati usporedbu repertoara osobnih imena iščitanih iz osnova obiteljskih nadimaka s onima koja su se nekad nadijevala i sa suvremenim osobnoimenskim repertoarom, prepoznavanje zanimanja koja su nestala s nekadašnjim načinom života (današnjoj mlađoj generaciji uglavnom nepoznatih), a nastavila živjeti u obiteljskim nadimcima, analizom prezimena koja su utkana u obiteljske nadimke – dobit će se slika života zasvjedočena antroponimijskim oznakama čiju postojanost ne propisuje zakon, a odlikuju se najvišim rangom prepoznatljivosti u seoskoj sredini. Ovim smo istraživanjem upotpunili opis međimurskoga antroponimikona, a antroponimiju Strelca i Držimurca tek smo načeli.

Literatura

- ANDERSON, JOHN. 2007. *The Grammar of Names*. Oxford: Oxford University Press.
- BJELANOVIĆ, ŽIVKO. 1979. Obiteljski nadimci u sjevernoj Dalmaciji. *Onomastica Jugoslavica*, 8, Zagreb, 75–92.
- CAROVIĆ, INES; NOVAK, KRISTIAN. 2014. How to publish research on offensive family nicknames? Some ethical considerations in anthroponomastics. *Folia onomastica Croatica*, 23, Zagreb, 21–37.
- CSÁNKI, DEZSŐ. 1897. *Magyarország történelmi foldrajza*, III. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- DEBELJAK, STJEPKO. 1911. Nadimci u okolini Sv. Ivana na Zelini. *Zbornik za narodni život i običaje*, 16, Zagreb, 305–310.
- DOBRIĆ, NIKOLA. 2010. Theory of names and cognitive linguistics - the case of the metaphor. *Filozofija i društvo*, 21/1, Beograd, 31–41.
- DZS = Državni zavod za statistiku. <http://www.dzs.hr> (pristupljeno 15. 12. 2014.).
- FRANČIĆ, ANDELA. 1993a. Međimurska prezimena motivirana zanimanjem, *Folia onomastica Croatica*, 2, Zagreb, 67–78.
- FRANČIĆ, ANDELA. 1993b. Međimurski obiteljski nadimci od osobnih imena. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 19, Zagreb, 81–91.
- FRANČIĆ, ANDELA. 1994. Međimurski obiteljski nadimci. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 20, Zagreb, 31–66.
- FRANČIĆ, ANDELA. 2002. *Međimurska prezimena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- HORVAT, JOŽA. 2012. Iz antroponimije ludbreške Podravine: obiteljski nadimci u Svetome Đurđu, Obrankovcu i Prilesu. *Folia onomastica Croatica*, 21, Zagreb, 59–96.
- JÄKEL, OLAF. 1999. Metonymy in Onomastics. *Metonymy in Language and Thought*. Ur. Panther, Klaus-Uwe; Radden, Günther. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 211–232.
- LAKOFF, GEORGE; JOHNSON, MARK. 1980. The metaphorical structure of the human conceptual system. *Cognitive Science*, 4, Chicago, 195–208.
- MIHALJEVIĆ, VLADIMIR I SUR. 1997. *Općina i župa Mala Subotica*. Čakovec: Zrinski. *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*. 1983. Skopje: MANU. *Povijest Općine Mala Subotica*. <http://www.opcina-mala-subotica.hr/povijest-opcine/> (pristupljeno 20. 12. 2014.).
- ROGIĆ, PAVLE. 1955. Lična i porodična imena u jeziku. *Rad JAZU*, 303, Zagreb, 211–231.
- SEKEREŠ, STJEPAN. 1973. – 1974. Slavonski porodični nadimci. *Onomastica Jugoslavica*, 3–4, Zagreb, 141–151.

UDU = Ured državne uprave Međimurske županije. <http://www.udu-mz.hr> (pristupljeno 15. 12. 2014.).

ULLMAN, STEPHEN. 1962. *Semantics: an introduction to the science of meaning*. Oxford: Basil Blackwell.

VIRČ, INES. 2008. Obiteljski nadimci u Zasadbregu. *Folia onomastica Croatica*, 17, Zagreb, 169–183.

Family nicknames in Držimurec and Strelec: motivation, formation, pragmatics

Summary

Family nicknames are informal anthroponymic units used in many Croatian rural communities. Although considered to be products of a bygone traditional naming process, even today they are used in Držimurec and Strelec more often in everyday communication than surnames and still have greater recognizability in the community among older and younger generations alike. This paper examines the position of family nicknames in the unofficial nominal formula in Držimurec and Strelec, two villages in southeastern Međimurje. A corpus of 219 original family nicknames is presented and analysed from several viewpoints: word-formation, motivation and pragmatics. Taking different semantic motivational patterns into account, it can be claimed that family nicknames can function as identity markers which reflect how the community perceives a family, or a group of people within the community, as well as community customs and values. Several motivational patterns reveal an active function of family nicknames as pejorative or deprecatory terms. Therefore, authors argue that investigating such naming phenomena and the actual use of family nicknames can not only be interesting from an anthroponomastic viewpoint, but can also provide valuable insight into the dynamics and sociocognitive principles of the formation of discursive practices in small rural communities.

Ključne riječi: Držimurec, Strelec, obiteljski nadimci, neslužbena imenska formula, motivacijsko-tvorbena analiza, istraživačka etika

Keywords: Držimurec, Strelec, family nicknames, unofficial nominal formula, motivational and formation analysis, publishing ethics

